

Ole Nørgaard Madsen:

Indledning

Regionalpolitik og regionplanlægning er centrale temaer i den aktuelle politiske debat. Regionalpolitikken beskæftiger sig med mellemregionale fordelingsproblemer, mens regionplanlægningens område kort fortalt er lokaliseringsproblemer inden for de enkelte regioner. En mere udførlig definition findes i Ole Nørgaard Madsens artikel.

Regionalpolitikken har i politisk praksis især sat sig spor i den statslige tilskudspolitik. Det har dels været i form af særlige tilskud begrundet i regionalpolitiske krav som for eksempel egnsudviklingsstøtte, dels i form af regionalpolitisk hensyntagen ved fastlæggelsen af fordelingskriterier for andre typer af tilskud, som det for eksempel er tilfældet med generelle statstilskud til amtskommuner og kommuner.

Regionplanlægningen har på den anden side især manifesteret sig i det forvaltningsorganisatoriske apparats opbygning og særlige krav til offentlige beslutningsprocedurer.

Det er dog karakteristisk, at regionalpolitik og regionplanlægning som politisk sagområde ikke har samme klare sektorkonturer som uddannelsespolitik, socialpolitik osv. En sektor er præget af en vis parallellitet mellem et velafgrænset lovgrundlag, et stabilt bevillingsgrundlag, et til formålet opbygget forvaltningsapparat og en forsknings- og uddannelsesbaseret professionalisering. Regionalpolitikken og regionplanlægningens mål og indhold må stykkes sammen af bidrag fra forskellige "værtssektorer", hvor det regionale aspekt optræder som et særligt hensyn ved siden af sektorhensyn. Hvilke sektorer der er "værtssektorer", og hvordan samspillet mellem "værtssektorerne" er, kan variere over tid.

Regionalpolitik og regionplanlægning er ikke klart sektorstruktureret i praksis, men er måske i disse år på vej til at blive det på bekostning af hidtidig fleksibilitet i indhold og decentralisering i opgaveløsning.

Regionalpolitik og regionplanlægning kan betragtes som to sider af samme sag eller som hinandens forlængelse i praktisk politik. Det er nærliggende at se en sammenhæng imellem fordelingspolitiske og lokaliseringspolitiske problemer i forhold til regioner. Det giver sig da også udslag i faktiske bestræbelser for politisk og forvaltningsmæssig sammenkædning af regionalpolitiske programmer og regionplanlægning.

Regioner har i de seneste årtier fået en stadigt stigende politisk betydning. Og regionalpolitik og regionplanlægning er politiske reformområder, hvor ikke blot interessen for regioner, men også en række andre former for nytænkning har manifesteret sig.

De fire temaartikler behandler forskellige sider af regionalpolitikens og regionplanlægningens tilblivelse og søger at identificere problemer ved formuleringen heraf. Under ét vurderer forfatterne grundlag, målsætninger og virkemidler i dansk regionalpolitik og regionplanlægning. Artiklerne behandler dog hver for sig forskellige problemaspekter i forhold til udformningen af den danske regionalpolitik og regionplanlægning.

Kravene til den viden, hvorpå formuleringen af politik funderes, er, at den er relevant, tilstrækkelig og rigtig. Manglende relevans af den viden, der er til rådighed for policy-formulering for regionalpolitik og regionplanlægning, kan for eksempel bero på, at informationerne ikke foreligger registreret på de forudsatte regionale enheder (jfr. afsnit 1.2 i Ole Nørgaard Madsens artikel). Kritikken for manglende tilstrækkelighed gik for blot få år siden på huller i de statistiske oplysninger, mens den nu især er rettet mod overvægt af kvantificerbare data i forhold til kvalitative oplysninger.

At den viden, der lægges til grund, gerne skulle være rigtig, er ikke kun en banalitet, men et reelt krav. Netop inden for det omhandlede område vil man kunne finde eksempler på, at forældet viden har en forlænget levetid som politiske myter. Forestillingen om det "skæve Danmark" som beskrivelse af udviklingstendensernes ensidige favorisering af det østlige Danmark på bekostning af det vestlige levede i bedste velgående som politisk myte, længe efter at dette forenkede virkelighedsbillede var blevet udsat for kvalificeret kritik og modificeret ved påvisning af stik modsatte udviklingstendenser.

Niels Chr. Sidenius diskuterer i sin artikel vidensproduktions kvaliteten med industriens regionale udvikling som eksempel. Med udgangspunkt i påstandene om, at industriudviklingen begunstiger centerområder og forfordeler periferiområder, og at den økonomiske krise uddyber disse forskelle, kritiseres de indikatorer, hvorpå disse påstande er baserede. Og det påvises gennem en mere indgående analyse af det eksisterende informationsgrundlag, at det snarere forholder sig sådan, at periferiområderne klarer sig bedre end centreområderne.

Mens Niels Chr. Sidenius drøfter viden om fordelingsmæssige forhold, tager Normann J. Pedersen lokaliseringsspørgsmålet under behandling. Også her konstateres problemer omkring vidensgrundlaget, idet Normann J. Pedersen mener at kunne konstatere, at den danske politiske debat i særlig grad præges af centralsteds- og vækstcenterteoriene som lokaliseringspolitiske opfattelser. Imod dem begge kan rettes centrale indvendinger, således at man fristes til at tro, at de overlever som politiske normer trods påvisning af manglende empirisk anvendelighed og gyldighed.

Reelt kommer den formulerede policy derfor til at hænge frit svævende i luften, og gennemgangen af virkemidler lader også formode, at resultatet kan blive en virkningsløs eller utilsigtet lokaliseringspolitik. I værste fald kan den formulerede policy resultere i opstilling af virkemidler til fremme af en umulig situation.

Med udgangspunkt i faktisk policy uanset dens vidensbaggrund forsøger Ole Nørgaard Madsen en konkretisering af de fordelingspolitiske og lokaliseringspolitiske målsætninger i dansk regionalpolitik og regionplanlægning og en organisatorisk beskrivelse af virkemidlerne. Denne beskrivelse indeholder dels en bestemmelse af forvaltningsorganisatoriske elementer, som kan indgå i beslutninger af denne art, og dels en diskussion af de administrative betingelser for behandling af problemer i relation til regionalpolitikens og regionplanlægningens gennemførelse.

Peter Emmerich Hansen tager sit udgangspunkt i et givet organisatorisk virkemiddel og koncentrerer sin behandling om en bestemt - ellers ret overset - type af forvaltningsressourcer, nemlig de fem regionale og de godt hundrede kommunale erhvervs- og udviklingsråd, hvis formål er at skabe et "varieret og levedygtigt erhvervs-

liv" inden for det geografiske område, det pågældende råd dækker. Dette fænomen kan ses som et organisatorisk udtryk for en interessebetonet regionalpolitisk konkurrence. Initiativer til oprettelse af råd og øget arbejdsintensitet i bestående råd kan have sin baggrund i dels det pågældende lokalområdes relativt svage stilling under de herskende konjunkturforhold, dels forsøg på at holde fast i det, man har, i en truet situation, og dels at styrke lokalområdet i kampen om erhvervsstøttebevillinger.

Desuden drøftes i denne artikel rådernes virksomhed i erhvervslokaliseringssteoretisk perspektiv og deres placering i tilfælde af en mindre liberalistisk udvikling i holdningen til det offentliges erhvervspolitiske indsats og i tilfælde af en mere koordineret regionalpolitisk helhedsbetragtning i erhvervspolitikken.

Samlet repræsenterer de fire temaartikler en drøftelse af indholdet i dansk regionalpolitik og regionplanlægning set i forhold til på den ene side det vidensgrundlag, hvorpå den er baseret, og på den anden side den effekt, den har i form af indsats af især forvaltningsressourcer.